TurkishStudies *- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*
Volume 8/10 Fall 2013, p. 265-272, ANKARA-TURKEY

BRIGITTE LABBÉ VE MICHEL PUECH'IN *AŞK VE DOSTLUK, ŞİDDET VE ŞİDDETSİZLİK* BAŞLIKLI KİTAPLARIİLEANNE FINE'IN *KORKUNÇ IVAN* VE *NITSHILL CADDESİNİN MELEĞİ* ROMANLARINDA DOSTLUK, SEVGİ VE ŞİDDETSİZLİK*

*Zerrin EREN***

ÖZET

Şiddet çağdaş toplumların en ciddi sorunlarından biridir. İnsan saldırganlığı üzerine son yıllarda yapılan çalışmalar, saldırgan davranışların büyük ölçüde öğrenildiğini gösterir. Bu nedenle çocuklara yönelik yazılan kitaplarda, dostluk, sevgi, dayanışmayla ilgili iletiler, bu tip davranışları örnekleyen modellerin sunulması, şiddet kullanmadan şiddetle nasıl başa çıkılabileceğiyle ilgili öneriler büyük bir önem taşır.

Fransız felsefeciler Brigitte Labbé ve Michel Puech çeşitli kavramları çocuklara basitleştirerek, günlük yaşamda karşılaşabilecekleri olaylarla örnekleyerek anlatan bir kitap dizisi yayımlamışlardır. Bu dizide yer alan kitaplardan ikisi *Aşk ve Dostluk, Şiddet ve Şiddetsizlik* başlıklarını taşır. Çocuk romanlarıyla tanınan İngiliz yazar Anne Fine *Nitshill Caddesinin Meleği ve Korkunç Ivan* başlıklı romanlarında akran zorbalığı ve akran dayanışması konularını ele alır. Bu çalışmanın amacı, Labbé ve Puech ile Fine'ın yukarıda söz edilen kitaplarında sevgi ve dostluğun hangi yönlerinin vurgulandığını, hangi tutum ve davranışların sevgi ve dostluk örnekleri olarak sunulduğunu, yazarların çocuklara akran zorbalığıyla şiddet kullanmadan başa çıkabilmeleri için neler önerdiklerini göstermek; böylelikle, iki farklı toplumun yazarlarının şiddetsiz bir dünya yaratmaya katkıda bulunma çabalarını gözler önüne sermektir.

Bu çalışma, her iki ülkenin yazarlarının çocuklara şiddet döngüsü yerine sevgi döngüsü yaratmayı, akran zorbalığıyla karşılaştıklarında anne-babalarından ya da öğretmenlerinden yardım istemekten kaçınmamalarını önerdiklerini; çocuklara, şiddet kullanmadan, kararlı bir duruşla akran zorbalığının üstesinden nasıl gelebileceklerini gösterdikleri ortaya koymuştur. Bunun yanısıra, Fine*Korkunç Ivan adlı* romanında dışarlıklı bir karakter yaratarak, şiddet içeren geleneksel İngiliz anaokulu şarkılarını da eleştirir.

Anahtar Kelimeler: Labbé-Puech, Anne Fine, şiddet, dostluk, sevgi.

---

*__Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.__

** Yrd. Doç. Dr.,Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı, El-mek: erenz@omu.edu.tr

AMITY, LOVE, NON-VIOLENCE IN *LOVE AND AMITY* (*L'AMOUR ET L'AMITIÉ*)AND *VIOLENCE AND NON-VIOLENCE (LA VIOLENCE ET LA NON-VIOLENCE)*BY BRIGITTE LABBÉ, MICHEL PUECHAND *THE ANGEL OF NITSHILL ROAD AND IVAN THE TERRIBLE BY ANNE FINE*

ABSTRACT

Violence is one of the most serious problems in contemporary societies. Recent studies on human aggression have shown that aggressive behaviours are largely learnt. Therefore, in the books written for children the messages concerning amity, love and solidarity; the presentation of the models exemplifying such behaviours; the suggestions concerning the ways of dealing with violence non-violently are of utmost importance.

The French philosophers Brigitte Labbé and Michel Puech have published a series of books in which they have explained various concepts to children, simplifying and exemplifying them with the events which the child may face in everyday life. The two of the books in this series have been titled *Love and Amity* and *Violence and Non-Violence*. The British writer Anne Fine, best known for her novels for children, has dealt with peer bullying and peer solidarity in her novels entitled *The Angel of Nitshill Road* and *Ivan the Terrible.* The aim of this paper is to exhibit what aspects of love and amity have been emphasized, what attitudes and behaviours have been presented as the examples of love and amity, what these writers have recommended children so that they cope with peer bullying non-violently in the books mentioned above, and thus, to display the efforts of the writers from two different societies to contribute to create a world free from violence.

This paper reveals that the writers of both countries have recommended children to create the cycle of love instead of the cycle of violence and not to avoid seeking help from parents or teachers when they encounter peer bullying, and that the writers have shown children how to cope with peer bullying non-violently by taking a firm stand against it. Besides, creating an outsider, Fine has been able to criticize traditional English nursery rhymes containing violence in *Ivan the Terrible.*

Key Words: Labbé, Puech, Anne Fine, violence, amity, love.

İnsanlığın en eski ve en önemli sorunlarından olan şiddetin insanın doğasında mı olduğu yoksa sonradan mı öğrenildiği sorusu çok uzun bir süredir psikologlarca tartışılmakta ve bu konuyla ilgili çeşitli görüşler ileri sürülmektedir. Freud saldırganlığın insanın hayvanî doğasının bir parçası olduğunu ileri sürerken, birçok psikolog insan doğasıyla ilgili bu karamsar görüşe karşı çıkmakta ve saldırgan davranışların ortaya çıkmasında çevresel, toplumsal ve öğrenme faktörlerinin önemini vurgulamaktadır (Morgan ve ark., 1989:290). 1994 yılında yayımlanan saldırganlık kuramlarıyla ilgili yazısında Leonard D. Eron son 50 yılda psikologların saldırganlığın büyük ölçüde öğrenildiği görüşünü benimsediklerini belirtir (1994:9). Bu görüş şiddetin azaltılması, şiddet yerine şiddetsizliğin benimsenmesi açısından umut vericidir. Nitekim şiddet

öğrenilen bir davranış ise öğrenilmeyebilir mi sorusuna bu konuda çalışan araştırmacıların yanıtı olumludur (Eron, 1994:9; Morgan ve ark., 1989:293). Bu olumlu yanıt, şiddetin tamamen ortadan kaldırılamasa bile, azaltılabileceği ile ilgili umutlarımızı güçlendirir.

Bu umutları gerçeğe dönüştürebilmenin yolu ise çocuklara doğru rol modelleri sunmaktan geçer. Çünkü ilişkilerde dostluk ve dayanışmanın önemi, sevgi ya da şiddet içeren tutum ve davranışlar, büyük ölçüde, çocukluk döneminde öğrenilir. İnsanda gelişim belli dönemler halinde olur. Bir başka deyişle, doğumdan itibaren belli yaş aralıklarında kişinin belli kavramları öğrenmesi, beceri ve tutumları geliştirmesi beklenir. Robert J. Havighurst insanın yaşamını çeşitli dönemlere ayırır ve her bir dönem için "belli bir yaşa gelen insanlardan genel olarak beklenen belli bir sosyal rol"[1] (Havighurst, 1956:216) olarak tanımladığı gelişim görevlerini belirler. 6-12 yaş aralığını 'orta çocukluk' dönemi olarak adlandıran Havighurst, bu dönemde beklenen gelişim görevleri arasında "yaşıtlarıyla iyi geçinmeyi öğrenme, gündelik yaşam için gerekli kavramları geliştirme, vicdan, ahlak ve değerler sistemi geliştirme, sosyal grup ve kurumlara karşı tutum geliştirmeyi" de sayar (aktaran: Bacanlı, 1999:41). 6-12 yaş aralığı farklı araştırmacılar tarafından örneğin 'son çocukluk dönemi' gibi farklı adlarla anılmasına rağmen, bütün araştırmacılar yaş aralığı ve bu yaş aralığında çocuğun edinmesi gereken beceriler konusunda görüş birliği içindedirler (Morgan ve ark., 1989:450-459). O halde, bu yaş aralığının çocukların akranlarıyla ve diğer sosyal gruplarla geliştirecekleri ilişkilerde sevgiyi mi yoksa şiddeti mi bir iletişim dili olarak kullanacaklarının belirlendiği dönem olduğunu söyleyebiliriz.

Çocuğun değerler sistemi geliştirdiği, içinde yaşadığı toplumun kültürünü öğrendiği bu evre aynı zamanda onun okuma yazma öğrenip toplumun kültürünü, kültürün onayladığı ya da onaylamadığı tutum ve davranışları aile, akrabalar, okul ve medya gibi aracıların yanı sıra kitaplardan da öğrenmeye başladığı dönemdir. Bu nedenle, 8-12 yaş grubuna yönelik yazılan kitaplarda, çocuklara şiddetin olumlu bir davranış olmadığının anlatılmasına; sevgi, dostluk ve dayanışma gibi kavramların ele alınmasına; bu kavramların davranışlara nasıl yansıdığının örneklenmesine, şiddetin arttığı, çocukların sürekli olarak medyada, zaman zaman da kendi çevrelerinde şiddet içeren çeşitli davranış ve olaylara tanık oldukları, okullarda akran zorbalığının giderek yaygınlaştığı günümüz toplumlarında büyük bir gereksinim vardır.

Bu çalışmanın amacı bu gereksinimin farkında olan Fransız felsefeciler Brigitte Labbé ve Michel Puech'ın *Aşk ve Dostluk, Şiddet ve Şiddetsizlik* başlıklı kitapları ile İngiliz yazar Anne Fine'ın *Nitshill Caddesinin Meleği* ve *Korkunç Ivan*[2]adlı romanlarında şiddetin, şiddetle başa çıkmanın yollarının, sevgi ve dostluğun nasıl sunulduğunu, hangi yönlerinin vurgulandığını, bu iki kavramın davranışlara nasıl yansıtıldığını göstermek; iki farklı toplumun bu çalışmaya konu olan yazarlarının şiddetsiz bir dünya yaratmaya yönelik çabalarını gözler önüne sermektir.

Uzun yıllar iletişim sektöründe çalışan Labbé 38 yaşında yeniden üniversiteye başlayarak Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe dersleri alır. Bu üniversitede öğrencisi olduğu Michel Puech ile birlikte çeşitli kavramları çocuklara basitleştirerek, günlük yaşamda karşılaşabilecekleri öykülerle örnekleyerek anlatan bir kitap dizisi yayımlarlar. Bu dizide yer alan kitaplardan ikisi *Şiddet ve Şiddetsizlik*ile *Aşk ve Dostluk* başlıklarınıtaşır.

Labbé ve Puech, *Şiddet ve Şiddetsizlik* adlı kitaplarında, şiddetin hem insanın hem de hayvanın doğasında bulunduğunu kabul etmekle birlikte, insan ve vahşi hayvan saldırganlığı arasındaki farkı şöyle anlatırlar: "Vahşi hayvanlar aniden ağaçları yıkmaya, saldırmaya, şiddet kullanarak öldürmeye başlamazlar. Hayvanları iyi tanıyan kişiler, onların ne zaman saldırdıklarını, ne zaman saldırmadıklarını, tehlikeye girmeden onlara ne kadar, nasıl, yılın hangi dönemlerinde

[1]Bu çalışmada İngilizce ve Fransızca kaynaklardan verilen alıntıların çevirisi bu makalenin yazarına aittir.
[2]Anne Fine'ın bu çalışmada ele alınan her iki romanı da henüz Türkçe'ye çevrilmemiştir. Bu romanlar Türkçe'ye çevrilip yayımlandıklarında farklı başlıklar taşıyabilirler.

yaklaşılabileceğini bilirler: hayvanların saldırgan tepkilerini öngörebilirler. İnsanlar için bu tip bir kestirimi yapmak olanaksızdır. Birdenbire ortaya çıkan şiddet insana özgü bir davranıştır" (2006:12-13). Görüldüğü gibi, yazarlar insandan kaynaklanan şiddetin, ne zaman ve nasıl ortaya çıkacağının kestirilememesi nedeniyle hayvanın saldırgan davranışlarından daha korkutucu olduğuna dikkat çekerler.

Labbé ve Puech'in dikkat çektikleri bir başka nokta ise şiddetin haklı ve geçerli bir nedeninin olamayacağıdır. Yazarlar, şiddet kullanmak için her zaman çeşitli bahaneler bulunabileceğini, ama bunlardan hiçbirinin haklı ve geçerli bir neden olmadığını şu örnekle anlatırlar: Charles'ın babası işinden atılır. Aynı gün Charles karnesini imzalatmak zorundadır. Charles'ın matematikten 3 aldığını gören babası ona tokat atar. Oysa babası ona daha önce hiç tokat atmamıştır. Ertesi gün Igor, Charles'a daha önce yüzlerce kez yaptığı şakayı yapar. Charles, bu şakaya her zaman yaptığı gibi gülüp geçmek yerine, Igor'un burnuna yumruk atarak karşılık verir. Labbé ve Puech Charles'ın babasından yediği tokatla Igor'a attığı yumruk arasında aslında hiçbir bağlantı olmadığını söyleyerek, şu saptamayı yaparlar: "Şiddetin nedenleri asla geçerli değildir; şiddetin nedenleri asla mantıklı değildir; şiddetin gerçek bir nedeni yoktur" (2006:23). Görüldüğü gibi, Labbé ve Puech şiddetin asla gerçek bir nedeni olamayacağı ile ilgili iletilerini çocuklara doğrudan ve net bir dille aktarırlar. Bunun yanı sıra, yazarlar asla haklı bir nedeni olmayan, ne zaman ortaya çıkacağı öngörülemeyen insan saldırganlığının hayvanlarınkinden daha tehlikeli olduğunu, bu nedenle toplum tarafından onaylanmayan bir davranış biçimi olduğunu da sezdirirler.

Şiddetin geçerli bir nedeni olamayacağını anlatmak için yukarıda verilen örnekte şiddetin uzaktan, tanınmayan kişilerden değil, baba ve arkadaş gibi yakın çevredeki kişilerden geldiği görülür. Gerçekten de insanlar çoğu zaman yakın çevrelerindeki kişilerin uyguladığı şiddetin mağduru olurlar. Şiddet her zaman fiziksel olmayabilir. Kimi zaman kişiler, Labbé ve Puech'in "soğuk şiddet" (2006:27) olarak adlandırdıkları duygusal şiddete maruz kalırlar.

İngiliz çocuk romanı yazarı Anne Fine da *Nitshill Caddesinin Meleği* adlı romanında, yakın çevreden gelen duygusal şiddeti, akran zorbalığını ele alır. Nitshill Caddesi Okulu'nda Barry Hunter şişman Penny'e; yaşına göre küçük gösteren, çok kalın camlı gözlük takan, kendine özgü yürüyüşü olan Mark'a ve içine kapanık Marigold'a çeşitli adlar takıp onlarla alay ederek duygusal şiddet uygular. Penny ve Marigold Barry'nin zorbalıkları karşısında mutsuz olup, bunu ona yansıtırlar. Mark ise bazen öfkeden ağlayarak, bazen de kendisinden çok güçlü olan Barry'e saldırarak çaresizliğini ve mutsuzluğunu gösterir. Barry'nin bu üç çocuğa zorbalık uygulaması için hiçbir neden yoktur. Üç çocuğun da Barry'nın zorbalıkları karşısında üzülerek, ağlayarak güçsüzlüklerini göstermeleri Barry'nin zorbalıklarını sürdürmesine neden olur. Nitekim Labbé ve Puech da "Şiddet karşında zayıflık göstermenin genellikle daha güçlü bir şiddete yol açtığını" (2006:19) söylerler. Böylelikle, hem Fine'ın hem de Labbé ve Puech'ın şiddet karşında güçsüz kalmanın şiddetin sürmesine yol açtığı konusunda aynı görüşte olduklarını görürüz.

Şiddet ve Şiddetsizlik adlı kitaplarında, çocuklara şiddet karşısında ne yapmaları, nasıl bir tutum takınmaları konusunda da yol göstermeye çalışan Labbé ve Puech çocuklara şiddet karşısında güçlü durmalarını önerirler. Fransız yazarlara göre, "Şiddet karşısında güçlü durmak şiddet kullanmak anlamına gelmez. Güçlü durmak şiddetin üstesinden gelmeye, döngüyü kırmaya yetkin olduğumuzu kanıtlar; bunu yapmayı istediğimizi ve buna kararlı olduğumuzu gösterir" (2006:19). İngiliz yazar da, Fransız yazarlarla aynı görüşü benimser; romanında Barry Hunter'ın zorbalığı ve bu zorbalığa üzülmekten ve sinirlenmekten başka bir tepki gösteremeyen çocuklar arasında sürüp giden kısır döngünün nasıl kırılabileceğini göstermek için Celeste adlı bir karakter yaratır. Okula yeni gelen Celeste'in Barry'nin zorbalıklarına boyun eğmeye hiç de niyeti yoktur;

dahası Celeste, Barry'nin zorbalıklarından mağdur olan çocukları da kurtarmaya, okuldaki zorbalığı sonlandırmaya kararlıdır.

Anlatıcı, çocukların gerçek bir melek olduğunu düşündükleri Celeste'in dış görünüşünü, pırıl pırıl parlayan altın sarısı saçlarından, "içten ve dıştan iki kez ütülenmiş" gibi görünen elbisesinden, "paketinden yalnızca bir saniye önce çıkmış gibi görünen" çoraplarından, "dükkândan henüz alınmış gibi parıldayan" ayakkabılarından (Fine, 2010a:8) söz ederek betimler. Dahası Celeste öğretmenine eğer kendisini azarlarsa ağlayabileceğini söyler (Fine, 2010a:17). Böylelikle yazar Celeste'i zarif, kırılgan bir kız olarak sunar okurlarına. Bu nedenle Celeste, dış görünüşüyle iri yarı Barry'nin zorbalıklarıyla başa çıkabilecek bir kızdan çok, Barry'nin zorbalıklarının yeni kurbanı olmaya aday bir çocuk izlenimini verir.

Ancak okula gelir gelmez Barry'nin zorbalıklarına tanık olan, Linda adlı başka bir öğrenciden Barry'nin herkese zorbalık yapan bir çocuk olduğunu öğrenen Celeste, onunla mücadele etmeye başlar. Celeste okulda kaldığı sürece Barry ile mücadele eder, zorbalık mağduru çocukları savunur.

Labbé ve Puech şiddete maruz kalındığında, öğretmen, müdür, anne-baba, polis gibi daha büyük bir güçten yardım istenilebileceğini belirtirler (Labbé ve Puech, 2006:26). Fine'ın romanında da, Celeste Barry'nin zorbalıklarını durdurmanın en etkili yolunun, olup biteni öğretmene anlatmak olduğunun farkındadır. Celeste aynı zamanda, Barry'nin yaptıklarının bir günlük öğrenci çekişmesi olmadığını, Barry'nin arkadaşlarına sürekli olarak duygusal şiddet uyguladığını; bir başka deyişle, Barry'nin davranışlarının bir akran zorbalığı olduğunu kanıtlaması gerektiğinin de bilincindedir. Celeste'in akran zorbalığını kanıtlamak için bulduğu yol, Barry'nin zorbalıklarını büyük bir deftere tarih atarak kaydetmek ve bu zorbalığa tanık olan öğrencilere adlarını yazdırıp imzalatmaktır. Arkadaşlarının ilk başta tanık olarak adlarını yazıp imzalamaya kolay yanaşmayacağını düşünen Celeste, sınıfa sekiz ayrı renkte yazabilen altın bir kalem getirir. Celeste'nin bu planı işe yarar ve Barry'nin çetesinden olan Wayne bile yalnızca adını istediği bir renkle yazabilmek için defteri imzalamaya razı olur. O günden sonra Wayne, Barry'nin çetesiyle birlikte hareket etmek yerine, başka bir arkadaşıyla oynamaya başlar. Böylece Celeste'nin planın bir yararı daha ortaya çıkar ve Barry'nin çetesi yavaş yavaş dağılır.

Celeste okuldan ayrılacağı gün defteri öğretmenine verir. İlk başta defteri okumaya pek istekli olmayan öğretmen, Celeste'in ısrarıyla defteri okuduğunda, öğrencilerinin gün boyunca okulun çeşitli yerlerinde neler yaşadıklarını, çocukların lavaboyu kullanmalarının bile Barry ve çetesi tarafından engellendiğini, bazı çocukların ise aileleriyle ilgili yine bu çete tarafından söylenen çirkin sözlere katlanmak zorunda kaldıklarını öğrenir (Fine, 2010a:81). Defterde yazılanların ancak bir kısmını okuyabilen öğretmen Celeste, bundan sonra okulda herşeyin çok daha farklı olacağını söyler (Fine, 2010a:82). Öğretmenin Celeste'e artık bu tür olayların yaşanmayacağı sözünü vermesi, Celeste'in başarısını gösterir. Nitshill Caddesi Okulu'ndaki akran zorbalığı, şiddete şiddetsizlikle yanıt veren küçük bir kızın kararlı duruşu ile sona ermiştir. Celeste okuldaki şiddetin sona ermesini arkadaşları arasında dayanışma sağlayarak ve öğretmeninden yardım isteyerek başarmıştır. Yine burada da Labbé ve Puech ile Fine'ın çocuklara verdikleri ortak bir iletiye tanık oluruz: şiddetle karşılaştığınızda, daha büyük bir güçten, bu soruna müdahale ederek çözebilecek kişilerden yardım isteyin.

Fine bu romanında çocuklara birbirinden tamamen farklı iki karakter sunar: Barry ve Celeste. Zorba Barry diğer öğrenciler tarafından sevilmeyen bir çocuktur. Barry, Mark'ı savunan Celeste'in normal olmadığını, bir yere kapatılması gerektiğini söylediğinde, diğer çocukların tepkilerini anlatıcı şöyle dile getirir:

> Hiç kimse ona yanıt vermedi. Tek başına kaldı. Birçoğu kendi kendine Barry Hunter okul dışında bir yerde

> kilit altında tutulsa ne güzel olurdu, diye düşündü… Yıllardır birçok dersi, oyunu bozdu. Birçok çocuğun mutsuz olmasına neden oldu. Gece yattığında, gelmekte olan günden korkmayan, Barry Hunter gibi insanlar kontrol altında tutulsa okul ne kadar harika bir yer olurdu diye düşünmeyen çocuk neredeyse yoktu (Fine, 2010a:52).

Yukarıdaki alıntı hiç kimsenin Barry'i sevmediğini, hatta ondan nefret ettiğini gösterir. Yazar, Barry'i toplumun ve arkadaşlarının onaylamadığı, kimsenin sevmediği bir çocuk örneği olarak sunar okurlarına. Diğer yandan, öğrenciler zorbalık mağduru çocukların destekçisi Celeste'in gerçek bir melek olduğuna inanırlar. Barry'nin okula gelmemesini dileyen çocuklar, Celeste'in okuldan ayrılacağı haberine çok üzülürler, tek tek hepsi Celeste'i kucaklayarak onunla vedalaşırlar. Fine, aynı romanda zorba bir karakterin yanı sıra, sevgi dolu, dost canlısı bir başka karakter yaratarak, okurlarına bu iki karakteri karşılaştırma olanağı verir. Yazar Celeste'in arkadaşlarınca ne denli sevildiğini göstererek, onun örnek alınması gereken bir karakter olduğunu sezdirir okurlarına.

Aşk ve Dostluk adlı kitaplarında sevgi nedir, dostluk nedir sorularına yanıt vermeye çalışan Labbé ve Puech, sahte arkadaşlıklara da dikkat çekerler; gerçek duyguların sözcüklerde değil, davranışlarda, birlikte yapılan projelerde ve birlikte geçirilen zamanlarda yaşayıp geliştiğini söylerler (2005:23). Benzer bir şekilde, Anne Fine da *Korkunç Ivan* başlıklı romanında dostluk kavramını ele alır. Annesi Rus olduğu için Rusça bilen Boris'ten, okulun müdiresi, okula yeni gelen ve İngilizce bilmeyen Ivan'a okula alışana kadar çevirmenlik yapmasını ister. Ivan'ı sabah toplantısında diğer öğrencilere tanıştırmak isteyen Müdire, Ivan ve Boris'i sahneye çağırır. Sahnede öğrencileri selamlayan Ivan, Rusça olarak, "Hepinize merhabalar sizi titreşen aşağılık kurtçuklar" (Fine, 2010b: 9) der. Yeni bir ülkede yeni bir okula başlamanın heyecanıyla Ivan'ın şaka yaptığını düşünen Boris, Ivan'ın sözlerini "Herkese günaydın" (Fine, 2010b:10), diyerek çevirir; böylelikle Ivan'ı yeni geldiği bu ülkede zor durumda kalmaktan kurtarır. Gün boyunca gerek öğretmenlerin sorularını yanıtlarken, gerekse diğer öğrencilerle konuşurken, yukarıda verdiğimiz örnektekine benzer sözler söyleyen Ivan'ın söylediklerini Boris hep farklı çevirir. Günün sonunda Ivan'ın yanlış okula geldiği anlaşılır. Böylelikle sıkıntıları sona eren Boris, Ivan'ın kendisine bıraktığı notu okuduğunda, onun İngilizce bildiğini ve gün boyunca kendisi için yaptıklarının farkında olduğunu anlar. Notunda Boris'e teşekkür eden Ivan onun gerçek bir dost olduğunu söyler (Fine, 2010b:101). Görüldüğü gibi, bu romanında da Fine, gerçek dostluğun, Fransız yazarların tanımladığı gibi davranışlara yansıyan bir dostluğun örneğini sunar okurlarına.

Şiddet ve Şiddetsizlik adlı kitapta şiddet döngüsünü anlatan Labbé ve Puech *Aşk ve Dostluk* başlıklı kitapta ise sevgi döngüsünden söz ederler ve sevgi döngüsünün ne olduğunu şu örnekle açıklarlar: "Max beni güldürür, benim sevindiğimi görür, sevincim onun hoşuna gider; bunun Max'ın hoşuna gitmesi beni mutlu eder, benim mutlu olmam onu memnun eder" (Labbé ve Puech, 2005:8). Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi, Fine da *Korkunç Ivan* başlıklı romanında, Boris ve Ivan arasında bir sevgi döngüsü yaratmıştır. Boris'in kendisini hiç tanımamasına rağmen, zor durumda bırakmamak için çabalaması Ivan'ın hoşuna gider ve bu hoşnutluğunu bıraktığı bir teşekkür notuyla dile getirir. Ivan'ın notunu okuyan Boris mutlu olur. Daha sonra duyduğu her obua sesinde gülümseyerek Ivan'ı anımsar. Fine bu romanında karşımızdaki kişileri mutlu etmenin aslında ne kadar kolay olduğunu gösterir okurlarına. Yapılan bir iyiliğin değerini bilmek, teşekkür ederek karşımızdaki mutlu etmek, bir sevgi döngüsü yaratmak için yeterlidir. Sevgi döngüsü yaratma konusunda da Fransız ve İngiliz yazarların görüş birliği içinde oldukları gözlemleriz. Fransız felsefeciler sevgi döngüsünün yarattığı duyguları dile getirirken, İngiliz yazar Boris ve Ivan arasındaki sevgi döngüsünün nasıl gerçekleştiğini okurlarına gösterir.

Fransız yazarlar sevginin gerçek olup olmadığını ölçecek bir alet bulunmadığını, bunu ölçecek en iyi aracın "davranışların içtenliği" olduğunu belirterek, bir dostu görmek için yapılacak dört saatlik bir tren yolculuğunun, hasta olan bir kişinin yanında günlerce beklemenin gerçek ve içten davranış örnekleri (Labbé ve Puech, 2005:22) olduğunu söylerler. Fransız felsefecilerin sevgi ve dostluğun ne olduğuyla ilgili açıklamalarının örneğini İngiliz yazarın romanında görürüz. Ivan çok yetenekli bir obua öğrencisidir. Obua öğretmeni Profesör Borotsky'nin, Rusya'dan ayrılıp İngiltere'de bir okulda ders vermeye başlaması nedeniyle, Ivan ülkesini bırakıp yalnızca çok sevdiği bir öğretmeninden ders alabilmek için İngiltere'ye gelmiştir. Ivan'ın sevdiği bir öğretmeninden ders alabilmek uğruna ülkesini bırakıp, başka bir ülkeye, başka bir okula gelmesi onun öğretmenine olan sevgisinin gerçekliğinin ve içtenliğinin bir göstergesidir.

Anne Fine dostluk ve sevgi temalarını ele aldığı bu romanında, dışarlıklı bir karakteri, Ivan'ı, kullanarak şiddet içeren geleneksel anaokulu şarkılarını da eleştirir. Öğretmeni Boris'ten Ivan'ı seviye belirleme odasına götürmesini ister. Seviye belirleme sınavının yapılacağı oda anaokuluyla aynı binadadır. Boris ve Ivan sınavı yapacak öğretmeni beklerken, anaokulu öğretmeni, Boris'e bir çocuk şarkıları kitabı verip buradaki şarkıları çocuklara okuyarak kendisine yardım etmesini ister. Boris şarkıları okurken, Ivan da bir sözlük yardımıyla şarkıların sözlerini anlamaya çalışır; sık sık Boris'e şarkıların sözleriyle, özellikle şarkılarda geçen şiddet, hırsızlık ve çocuk dövme ile ilgili sorular sorar. Boris Ivan'ın soruları yoluyla o zamana dek hiç ayırdına varmadığı bir gerçeği, anaokulu şarkılarının ne denli şiddet, hayvanlara yapılan eziyet, çocuk dövme, açlık, ölüm gibi konuları içerdiğini fark eder. Her zaman karşılaştığımız olayları, durumları, dışardan gelen bir kişinin gözünden görmek, onun bu konularla ilgili sorularını yanıtlamak ya da yorumlarını duymak, kanıksadığımız için hiç fark etmediğimiz çarpıklıkları, yanlışları görmemize neden olur. Fine da bu romanında, başka bir ülkeden gelen bir çocuk karakteri yaratarak, geleneksel İngiliz anaokulu şarkılarındaki şiddeti gözler önüne sermeyi başarır. Geleneksel çocuk şarkıları da, tıpkı diğer çocuk yazını ürünleri gibi, toplumun kültürel içeriğini çocuklara aktarma araçlarından biridir. Bu şarkıların şiddet içeriyor olmasının çocukların şiddeti kanıksamalarına ve şiddetin olumlanan bir davranış gibi algılanarak kuşaktan kuşağa aktarılmasına neden olacağını düşünmekteyiz.

Fine, bu konuya dikkat çektiği *Korkunç Ivan* adlı romanını Boris'in şu sözleriyle bitirir: "Artık anaokulu şarkılarından herhangi birini söyleyen ufaklıkları tüylerim diken diken olmadan dinleyemiyorum" (2010b:103). Böylece Fine bu romanında da çocuklara şiddetin olumlu bir davranış olmadığını gösterir. Dahası Fine, Boris'in çocuk şarkılarını dinlerken tüylerinin diken diken olmasıyla ilgili sözlerini Ivan ile arasında olan sevgi döngüsü anımsatan obua sesinden mutlu olmasıyla ilgili tümcesinin hemen ardından verir. Böylelikle yazar sevginin insanları mutlu eden olumlu bir davranış, şiddetin ise rahatsız edici olumsuz bir davranış olduğunu romanın sonunda bir kez daha vurgular.

Yukarıdaki tartışmalarda da sergilendiği gibi, hem Fransız yazarlar Labbé ve Puech, hem de İngiliz yazar Anne Fine bu çalışmada ele aldığımız kitaplarında, çocuklara şiddet döngüsünün, şiddet kullanmadan, güçlü ve kararlı bir duruşla kırılabileceği; şiddet karşısında daha büyük bir güçten yardım istemenin doğru olacağı; şiddet döngüsü yerine sevgi döngüsü yaratmanın insanları mutlu edeceği; şiddetin değil, sevgi ve dostluğun toplum tarafından onaylanan bir iletişim biçimi olduğu iletilerini vermişlerdir. İki farklı ülkenin yazarlarının şiddetle başa çıkabilme yolları konusunda aynı yolları önermeleri, şiddete karşı ortak bir tutum benimsenebileceğini gösterir. Yazarların bu çalışmalarının şiddetin, zorbalıkların, bu zorbalıklardan mağdur olanların, en azından, azalmasına katkıda bulunacağını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA

BACANLI, Hasan (1999). *Eğitim Psikolojisi: Gelişim ve Öğrenme*, Nobel, Ankara.

ERON, Leonard D. (1994). "Theories of Agression: FromDrivestoCognitions", *Aggressive Behavior: Current Perspectives* (Ed. Rowell L. Huesmann), Plenum Press, New York, ss. 3-10.

FINE, Anne (2010a). *The Angel of Nitshill Road*, Egmont, London.

– (2010b). *IvantheTerrible*, Egmont, London.

HAVIGHURST, Robert J. (1956). "Research on the Developmental Task Concept", *The School Review*, Vol: 64, No:5, ss. 215-223.

LABBE, Brigitte, Puech, Michel (2005). *L'Amour et L'Amitié,* Milan, Toulouse.

– (2006). *La Violence et La Non-Violence*, Milan, Toulouse.

MORGAN, T. Clifford ve ark.(1989). *Introduction to Psychology*, McGraw-Hill, Singapore.